

Herolden

December 2014

Årgang 18 Nummer 4

*Kan du mærke historiens vingeslag i dette foto af Klaus Thorsen
Fund fra Nr. Sandegård*

Udgivet af:

Bornholms Middelaldercenters

Vennekreds

Stangevej 1.

3760 Gudhjem.

Tlf. 56 49 83 19

Web-adr.: www.bmc-vennekreds.dk

Redaktion:

Sukey Brown 56 97 61 33

Lone S. Hansen 56 49 44 94

Bjørn Ørding-Thomsen 56 49 83 19

Ansvarshavende:

Ole Boyer Pedersen 56 49 81 41

Indlæg til Herolden:

herolden@bornholmsmiddelaldercenter.dk

Herolden udkommer 4 gange om året.

Ca. den 1/3, 1/6, 1/9 og 1/12

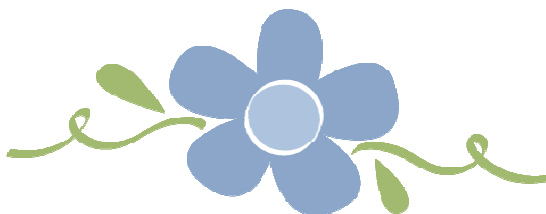
Deadline er den 15. i måneden før
udgivelsen.

Oplag ca. 150

Indhold

- 3 Nyt fra Formanden
- 6 Nyt fra Centret
- 8 Ndr. Sandegård udgravningen
- 11 Generalforsamling
- 12 Boganmeldelse
- 14 Mød middelalderens bornholmere!
- 18 Billeder fra efterårsferien
- 20 Pilgrim eller???
- 22 Kursus
- 23 Billeder fra Julemarked

*Hvor der ikke er anført navn på
fotografen, er billederne taget af
redaktionen.*

Færgen

Nyt fra formanden

Af Lone Schræddergaard Hansen Foto Lars Hansen

Kære Venner.

Den seneste gode oplevelse for Vennekredsen sidder stadig lunt i kroppen. Lørdag den 22/11 havde vi vores årlige julemarked, og i år havde vi valgt at flytte det op på stormandsgården. Det var i al beskedenhed en kæmpe succes for alle deltagere.

Julemarkedet var i år et samarbejde mellem Bornholms Middelaldercenter, Vennekredsen og BornPro og alle havde en rigtig god dag. Vi anslår, at der har været omkring 400 besøgende i løbet af lørdagen, og mange blev der i lang tid, og besøgte de forskellige boder og aktiviteter flere gange. En af styrkerne ved den nye placering oppe på stormandsgården er, at det giver en helt anden ramme om et julemarked, der ellers traditionelt kan være en prøvelse for alle andre, end den der har bestemt, at familien skal afsted. Det

giver mulighed for at vise den smukke stormandsgård frem i en ny og mere aktiv sammenhæng, og der er noget at komme efter for hele familien, der i ro og mag kan kikke, snakke, handle, lege, lytte og smage. Så vi er meget glade, og derfor kan jeg også sige, at vi forventer at næste års julemarked også bliver oppe hos stormanden. Hvis man allerede nu ved, at man gerne vil være med til næste år med en aktivitet eller en bod, kan man kontakte bestyrelsen.

Nogen har måske hørt noget om, at vi, sammen med Trup Ting Tang, har overvejet at leje et hus i Østerlars, til opmagasinering og til vennekredsens aktiviteter i 2015. Det er delvis korrekt. I forbindelse med at Bornholms Middelaldercenter skal i gang med at renovere og bygge om, forekom pladsen på Rågelundsgård pludselig lidt trang, og derfor overvejede bestyrelsen,

om vi kunne være et andet sted det næste års tid, mens det værste byggerod stod på. Jeg vil gerne understrege, at det på intet tidspunkt, har været centret der har bedt Vennekredsen om at flytte ud. Vennekredsen fik, sammen med Trup Ting Tang, et meget generøst tilbud om at låne en ejendom i Østerlars, på meget favorable vilkår. Men faktum er, at vi har takket nej til dette tilbud, og derfor bliver på centret. Så i det kommende års tid må vi flytte med rundt i huset i takt med, at div. renoveringer finder sted. Vi kan fortsat benytte alle lokaler og værksteder på centret, i det omfang det er muligt. Både bestyrelsen og centret er glade for denne beslutning.

Vores forening er ved at være igennem sit første år. Det har på mange

måder været et år ”som det plejer”, og så alligevel ikke. For med den nye status som formel forening, og med nye personer i bestyrelsen, har vi været nødt til at tage mange aktiviteter op fra bunden, og starte forfra med at afdække hvem der gør hvad, hvornår og hvorfor. I dette arbejde, har vi konstateret, at der er visse punkter i vores vedtægter der er uhensigtsmæssige, og derfor vil der på generalforsamlingen også være forslag til ændring af vedtægterne, så de bliver mere klare og praktisk orienterede.

Vores første ordinære generalforsamling er søndag den 8/2 2015, kl. 14-17 på Bornholms Middelaldercenter, hvor bestyrelsen serverer kaffe og kage. Jeg håber, at mange af vores medlemmer møder op, så vi kan få en god og varieret snak om hvordan året er gået, og med masser af gode idéer til, hvad vi kan gøre nyt og bedre til næste år.

På gensyn til generalforsamlingen!

Stenmesteren havde oprettet værksted til Julemarkedet.

Glædelig Jul og Godt Nytår

Ønskes alle medlemmer, samarbejdspartnere,
annoncører og leverandører af materiale til vores
blad. Tak for i år og på gensyn i 2015.

Redaktionen

Nyt fra Centret

Af Niller

Stærkt lys forude ----

Enhver der har besøgt Bornholms Middelaldercenter inden for de seneste 3-4 måneder, har nok bemærket at stedet er i rivende positiv forandring. Det myldrer rundt med glade unge mennesker, der med julelys i øjnene fortæller om alle de spændende ting de

er en del af. Og oppe på loftet – på kontorerne, fornemmer man også en intensitet ud over det sædvanlige. Alle går de rundt med det samme forventningsfulde blik i øjnene – som om noget stort vil ske – lige om lidt.

Og det er ikke falske forhåbninger – for lyset som vi alle har ventet på i mange år vil snart skinne ind af vinduerne på Rågelundsgård – først vil en tynd forsigtig lysstribe finde vej ind gennem dørspærken – senere vil store projektører sende deres klare lys ind ad alle Rågelundsgårds vinduer – og til

sidst vil det kraftigste og stærkeste lys brede sig over hele gårdspladsen - så vi alle kan se hvor dejligt her er – og samtidig få øje på de mange muligheder der ligger spredt rundt om på gårdspladsen – og bare venter på at blive samlet op.

Sammen med BornPro og Den Sociale Kapitalfond er vi i fuld gang med at genføde det middelaldercenter der for 18 år siden fødtes her i Østerlars, - nær Kobbeå og Rågelunds skov.

Vi har været på en lang rejse med mange, mange spændende mennesker omkring os – mennesker som alle har været med til at sætte deres præg på det sted vi i dag kender så godt. Tiden hvor fokus var stærkest på menneskene, var også den tid hvor alting voksede og blomsterne blomstrede i lystig flor. De mange glade mennesker, deres hænder og hoveder opbyggede sten for sten en fantastisk attraktion som Bornholm i dag nødig vil være foruden.

Så kom krisen, - og fokus var nu på

antal af betalende gæster og sorte eller røde bundlinjetal – en rigtig øv-tid med besparelser og fyringer lurende bag hvert et træ.

Men nu er tiderne skiftet – og mennesket har igen fået alles opmærksomhed. *Og det kan sandelig mærkes!*

Den Sociale Kapitalfond hjælper os hver eneste dag med at finde de rigtige sten at træde på, - når vi skal over den rivende å – og BornPro holder sammen på dæmninger og broer, så der ikke opstår uforudsete oversvømmelser. Og

sammen med middelaldercentrets dygtige og pligtopfyldende personale og frivillige udgør de et rigtig godt team, - et team der snart vil forvandle de forsømte huse og faldefærdige gårdlænger til noget vi vil komme til at være stolte af. Rågelundsgård bliver renoveret fra A til Z – og efterfølgende vil vi kunne boltre os i en række nye værksteder, kontorer og faciliteter vi længe har drømt om: Tømrerværksted, smedeværksted, pottemagerværksted, kontorer, systue, dragtrum, moderne køkkenfaciliteter, cafe og en spændende museumsbutik er blot nogle af de ting som vi snart får at se. Noget vi alle glæder os til - og som vi har ventet rigtig længe på.

Men nu er det lige om hjørnet venner – og hvis alt går som planlagt, står det

hele klar til sæsonen 2016.

Ligesom Vennekredsen er tænkt ind i Bornholms Middelaldercenters nye virksomhedsstrategi 2020 – så er Vennekredsen selvfølgelig også tænkt ind alle de bygningsmæssige forandringer der står for døren. De nye værksteder vil give både BMC, de frivillige, BornPro og Vennekredsen nye muligheder – og det vil helt sikkert være med til at inspirere alle de

kreative mennesker der til daglig opholder sig på Bornholms Middelaldercenter. Jeg er desuden sikker på at de nye rammer vil være med til at styrke båndene mellem Vennekredsen, BornPro og BMC – og komme til at knytte os endnu tættere sammen.

At det hele, så samtidig er med til at skabe virksomheden; Bornholms Middelaldercenter bedre økonomi, mere rummelighed og flere ansatte – jamen det er da bare helt fantastisk.

Kan I se lyset ?

Tak for året der gik – Glædelig jul og godt nyt år!

Niller

Nr. Sandegård-udgravningen

Af Klaus Thorsen også foto i teksten

Ja uden at kunne gå i dybden, med de enkelte grave, vil jeg her give en foreløbig skildring, af hvad vi fandt på udgravningen. Da mange af gravene blev taget op i gips, lagt rundt om smykkesæt, og våbensæt, ved vi på nuværende tidspunkt ikke hvad gravene præcist indeholder. Men noget ved vi dog, og det er det jeg vil skrive om her.

Vi startede den 1 september, omkring stedet hvor jeg sommeren før fandt Klausina 1 graven, altså ned mod kobbeåen. Her kom også hurtigt udslag på metaldetektoren som lød som jern, og et fyldskifte kunne ses omkring udslaget. Der var ingen tvivl om at den første grav var fundet, dette viste sig at være en mandgrav, med sværd, skjold, lanse/daggert, måske et hestekranie, og et par glasperler(Sværdperler).

Så kom nogle dage hvor vi gravede meget jord af, uden at finde nogle grave, og humøret var på vej ned. Men så rykkede vi ud mod Kobbavej, og gravede på nogle GPS plot (fund af flere glasperler, fra vinteren før), og så fandt vi den første kvindegrav. Den kom til at hedde Karolinagraven opkaldt efter Karolina Czonstke, en af de Polske arkæologer, som stod for udgravningen. Lige nede under GPS plottet, kunne på metaldetektoren høres et signal, som ikke var jern. Og det viste sig også her, at der var et fyldskifte, rundt om signalet, grav 2 var fundet. Denne ved vi da hvad indeholdt. Der lå en kvinde i fosterstilling med 3 skålformede bronzefibler og en meget fin perlekæde med glasperler i mange farver. På den ene arm havde hun en bronzearmring. Der blev også fundet en jernkniv med træhåndtag. Og omkring bronzefiblerne, og armringen, var der ganske meget tekstil bevaret, rester af kvindens kjole. Denne grav var næsten magen til Klausina 1 graven, og må have samme datering, slutningen af 700 tallet. Graven lå lige under pløjelaget, og om et par år kunne den være pløjet væk.

Og så gravede vi i 4-5 uger. Der blev ved med at komme nye grave frem. Nogle lå godt bevaret under plovdybde, mens andre kun lå få cm under plovspidserne. Vi fandt ud af at se efter de grøfter der var gravet, rundt om de grave, som der havde været gravhøj over, var der en ringgrøft, ja så kom der også en grav i umiddelbar nærhed. Der blev gået med detektor, når muldlaget blev gravet af. Vi fjernede halvdelen af pløjelaget, så blev der afsøgt med detektor, og så blev resten af pløjelaget fjernet. Under denne proces blev nogle af gravene fundet. Flere meget fine metalfund, lå i pløjelaget, fra ødelagte grave.

Nu kommer vi til det vanskelige hvor mange grave fandt vi. Uden at være helt sikker så lander vi nok på 30 nye jordfæstegrave. Vi gravede de 21 og kønsfordelingen lå på 9 kvinder, 8 mænd, 4 uvis. Dateringen passer med de grave der blev udgravet på stedet i 1986-87, nemlig 600-800 tallet, Yngre germansk jernalder. Helt oppe på bakken længst mod Vest, blev der fundet 2 store kammergrave. Den ene var en kvindegrav, den anden var en krigergrav. Mandsgraven er den største

grav der nogensinde er udgravet på Nørresandegård Vest 260 cm x 200cm med Våbenudstyr i form af sværd 55 cm (Taget op i gips, ikke sikkert det er et sværd), skjold med bronzeknapper på skjoldbulen, lancespids/saks?, slibesten, 1 helt lerkar med 3x3 knopper, bunden af et lerkar. Ved siden af krigeren lå hans hest, med jernbidsel og hestetænder bevaret. Den anden kammergrav, må vi skrive om en anden gang, men en fornem jernalder dame lå i denne grav.

Selve fundmaterialet må vi også skrive om senere, men især glasperler/perlekæderne er vel det, som er noget af det mest spændene ved denne udgravning. Der blev i en af kvindegravene fundet en perlekæde med 137 glasperler/amatystperler.

Tak til ejeren Karl Johan Kure og hans frue Eva, som lagde jord til denne spændene udgravning. Tak til alle dem som var med, og til dem der besøgte udgravningen. Til åben udgravning kom der 500-600 gæster, som ville se og hører om disse nye fund fra Nørresandegård Vest.

Tak til Finn-Ole Nielsen/ Christina Seehusen for at jeg kunne være med, i 4 uger som jeg aldrig vil glemme. Tak til de Polske arkæologer, som jeg fik mulighed for at lærer at kende. Bo Iversen fra tv2Bornholm har fulgt udgravningen, og der kommer en udsendelse ud af dette i "Graveskeen".

Der er ingen tvivl om at marken skjuler flere grave. Med de udgravninger der har været igennem tiderne på lokaliteten, er der udgravet over 80 jordfæstegrave. Og så skal der lægges dem til, som er ødelagt før udgravning?

Forfatteren med nogle af de mange fundne genstande. Foto Bjørn

Generalforsamling

Indkaldelse til generalforsamling.

Der indkaldes til generalforsamling søndag den 8/2 2015, kl. 14-17
på Bornholms Middelaldercenter, Rågelundsgård.

Dagsorden:

1. Valg af stemmetællere
2. Valg af dirigent
3. Valg af referent og ordstyrer
4. Bestyrelsens beretning og generalforsamlingens
godkendelse af denne
5. Regnskabsaflæggelse
6. Godkendelse af budget
7. Fastsættelse af kontingent
8. Forelæggelse af det kommende års aktiviteter
9. Forslag til vedtægtsændringer
10. Indkomne forslag
11. Valg af bestyrelsesmedlemmer og suppleanter på valg
12. Valg af revisor og revisorsuppleant
13. Eventuelt

Forslag til Generalforsamlingen skal være bestyrelsen i hænde
senest 14 dage før. Det vil sige lørdag d. 24 januar 2015

Mød op og gør din indflydelse, og stil op til de poster der kommer
på valg. Dermed styrker du vores forening .

Boganmeldelse

Af Bjørn Ørding-Thomsen

Så kom den - Jan Eskildsens længe ventede bog med uddybninger af hans teorier.

Jan går grundigt til værks. Det kender vi fra hans mange artikler i Herolden og Bornholms Tidende, hvor han fremlægger store mængder kendsgerninger og teorier. Her i bogen udnytter han den større plads, så teksten bliver mere flydende - og dermed mere læsevenlig.

Jan er meget grundig og gennemgår mange forfatteres idéer og teorier og kommer med en forsigtig vurdering af deres arbejder. Dette gør, at man føler sig særdeles godt orienteret efter læsningen af Jans gennemgang - uden at man er blevet udsat for en færdig, endelig forklaring på den historiske baggrund.

I kapitlet, *Bornholm som trafikalt knudepunkt*, kommer vi på 20 sider godt rundt i de mange arkæologiske fund og de konklusioner, historikere og arkæologer er nået frem til omkring Bornholms forbindelse med omverden.

I de to næste kapitler bliver vi ledt gennem en række overvejelser omkring

den kirkelige indflydelse på Bornholm - der argumenteres godt for, at de bornholmske kirker via deres helgener er tættere knyttet til Paderborn end til Lund, Roskilde eller Viborg. Denne sammenhæng knyttes sammen med biskop Rikval, der jo netop kom fra Paderborn. I kapitlet, *Kirkehistorien skal justeres*, bliver en række historikeres værker sam-

menlignet og deres konklusioner vurderet. Jan kommer godt rundt blandt historikerne og igen føler man sig godt orienteret om tidligere teories mangler.

Dette fortsætter i kapitlet, *Nordens rundkirker og forskerne*, hvor både historie og arkitektur bliver grundigt behandlet, og der argumenteres for at

Jan Eskildsen

Bornholm og Østersøen 1060-1140,
Bornholms Tidendes Forlag
2014

rundkirkerne kan være bygget helt tilbage omkring 1120'erne.

I bogens sidste kapitel, *Aflivning af en myte*, på 48 sider, tager Jan myterne om tempelridderne og de bornholmske rundkirker under hård behandling.

Mange værker bliver vurderet og forkastet som ikke-underbyggede teorier - herunder tempelridderencyklopædien, som jeg anmeldte positivt i december 2009.

Den får en meget hård medfart af Jan.

På Bornholm får regionskommunen, Destinationen og BMC drøje hug for at hoppe med på tempelriddermyterne - Centrets udstilling *'I Guds navn'* var dog forsøgt gjort sober; men det blev ikke bedre ved, at filmen *'Tempelriddernes Skat'* blev vist på Centret, og at publikationen *'Korstog, tempelriddere og rundkirker - baggrundsviden'* fokuserer meget på tempelridderne.

Bogen er flot illustreret med mange farvebilleder af de omtalte kirker og med mange grundplaner.

Litteraturlisten med mere end 350 henvisninger er overvældende og en

værdifuld inspirationskilde til videre studier.

Bogen, der er pænt indbundet, er udgivet på Bornholms Tidendes Forlag, der ikke brillerer - de burde have fanget en banal opsætningsfejl (side 31). Der

er nogle få tryk/skrivefejl, der burde have været fanget i korrektoren - men heldigvis er de så tydelige, at det ikke ødelægger meningen.

Hvis du er interesseret i den historiske baggrund for vores rundkirker er *'Bornholm og Østersøen 1060-1140'* en fremragende kilde til den viden vi pt. har, og samtidig får man solide

argumenter mod myterne.

Mød middelalderens bornholmere!

Lena Mülig tekst og foto

Mød middelalderens bornholmere!

Når vi går rundt i dragt på middelaldercentret, forsøger de fleste af os vel på en eller anden måde at leve os ind i middelalderen, og fornemme, hvordan det var at leve i det Herrens år 1347, 1418, 1510 eller deromkring. Vi prøver at sætte os ind i menneskerne dengang - deres katolske tro - og al den overtro og folketro, der fulgte i kølvandet - deres hårde arbejde udendørs - deres mange fester og ritualer - deres underholdning: musik og gøgl i stedet for tv og computer - og deres anderledes madvaner og ikke mindst, øglæde.

Desværre har vi ingen chance for at møde dem *in real life*. Og bornholmerne fra middelalderen er ærgerligt nok ikke ligefrem dem, der har efterladt sig flest skriftlige informationer om deres levned. Når en af dem en sjælden gang alligevel dukker op i de skriftlige kilder, er det lidt af et guldkorn.

Jeg vil fortælle om en af dem med jer her:

Peter Kovoth

Familienavnet Kofoed (med eller uden e'er) er i dag vel indbegrebet af et bornholmsk efternavn. Men allerede i 1979 har lokalhistorikeren Jørgen Klindt i sin bog "På spor af de første Kofod'er" lagt op til at slægten, lige som mange andre bornholmske familier, kunne være indvandret fra en

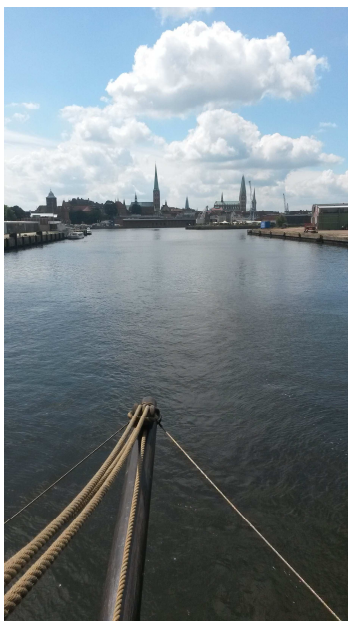
Købmænd handler ved havnen, fransk miniature fra omkring 1450

af de nordtyske Østersøbyer, f.eks. Wismar eller Lübeck. Her møder man i 1400-tallet en hel række personer med dette navn.

Den første Kofoed, der optræder i forbindelse med Bornholm, er faktisk en skipper, som sejler mellem Lübeck og Bornholm, så han underbygger meget fint Jørgen Klindts teori. Han kaldes *Peter Kovot van Bornholm*, og han dukker op i en lybsk toldliste den 1. oktober 1492. Her fortoldes der 13 tønder sild, 5½ tønne flæsk og 1½ tønne smør til en værdi af 24 mark lybsk. Det er ikke Kovot, som ejer varerne, men Hans Tegeler, en kendt lybsk købmand. Peter Kovot er bare skipper - det var meget almindeligt på det tidspunkt at købmændene lejede skibe eller hyrede en skipper til deres egne skibe, men de var sjældent selv med ude på sejlturen. Skipperen havde så ofte anpart i skibet, og kunne også finde på at transportere lidt egne varer ved siden af købmændenes. Ofte findes der flere købmænds varer på ét skib.

Når Peter Kovot kun sejler for Hans Tegeler i denne omgang, kan det betyde at det kun var et mindre skib, eller at de to havde et særligt tæt samarbejde.

Selv om varernes oprindelse ikke er nærmere angivet i toldlisten end ”Skåne og Danmark”, kan man med stor sikkerhed gå ud fra at silden, flæsket og smørret kommer fra Bornholm. Ikke alene er det typiske bornholmske eksportvarer på det tidspunkt, men Peter Kovots tilnavn ”van Bornholm” kan både betyde at sejlturen var begyndt her, eller endda at han simpelthen havde fast base på Bornholm. Måske brugtes tilnavnet til at kunne skelne ham fra alle de andre Kofod’er i den daværende verdensby

Lübeck havn - Sådan ser det ud når man forlader havnen i Lübeck på et senmiddelalderligt sejlskib - en kraweel - i dag.

Lübeck: Han var den Peter Kovot, der boede på og varetog sejladsen til og fra Bornholm.

Næste gang vi møder ham - eller en yngre slægtning - er 18 år senere, og her bliver han pludselig intet mindre end en historisk personlighed på Bornholm. I starten af 1500-tallet så Lübeck sine handelsinteresser i Norden truet af Danmarks gode forhold til de nederlandske købmænd, som vandt mere og mere indflydelse på de danske markeder. Desuden hældte Lübeck mest til Sverige i den svensk-danske konflikt, der herskede samtidig. Svenskerne var hoppet af Kalmarunionen og var derfor igen og igen i konflikt og krig med Danmark. I september 1509 gik Lübeckerne tilsyneladende så vidt at plyndre og brandskatte Bornholm. Det var ikke første gang det skete - Bornholm var altid et velkomment sted at hente proviant - i fredstider mod betaling - i ufredstider ved plyndring og brandskatning. Danmark svarede med en plyndring af landsbyerne omkring Lübeck. Herpå erklærede Lübeck krig mod Danmark i april 1510 og sluttede i juli forbund med Sverige.

Næste slag mod Bornholm kom i efteråret 1510, hvor Lübeck sendte en hel flåde med 24 skibe og 6 jagter mod Bornholm. Ærkebispens skriver efterfølgende et brev til kong Hans og beretter om Lübeckernes grusomme fremfærd: Det bornholmske forsvar sloges bravt, men havde ingen chance mod de mange lybske krigsfolk, så *”almwgen gaff flwckthenn oc skildes at”* - de flygtede og blev skilt ad. *“Sidhenn kwnnæ myn faageth icke længer staa emod, man gaff siig till*

slotthet oc fiendernæ begynthe strax at skenæ oc brannæ,“ beretter ærkebisen og tilføjer den skrækelige beretning om en mand, der forsøgte at komme i tale med Lübeckerne: Han stak en hat op - åbenbart et tegn på våbenhvile - hvilket Lübeckerne så også gjorde. Men istedet for at høre ham an, skar de hans mundvige op til begge ører. Ærkebisen nævner også de mange ildvåben, som Lübeckerne havde med på øen - de må have været frygtindgydende for de alt for få bornholmske forsvare.

Kan man forestille sig det kaos og den fortvivlelse der må have hersket blandt bornholmerne? Hvad gør man, når man står over for en overmægtig fjende, som har bemægtiget sig ens ø og brænder hele byer af? Tja, man må komme med et godt tilbud, og det gjorde de daværende bornholmske ”fuldmægtige”, præsterne Peter Laurentzen, Nickels Hintzkensen og Johan Kopke, samt Peter Kovoth og Oloff Atersen, landsdommer, fuldmægtige for landet Bornholm. Det er uklart, om Peter Kovoth også var landsdommer, eller om han bare er med i opremsningen uden nærmere angivet titel. Der kan dog ikke herske tvivl om at han må have været en fremstående borger med indflydelse på Bornholm, når han optræder i det selskab. De fuldmægtige tilbød Lübeckerne en brandskat på 4000 gylden eller 8000 lod sølv - en ordentlig sum, som de allerede havde betalt størstedelen af til landsknægtene. De resterende 1400 gylden forpligtigede de sig at betale i Lübeck indenfor 6 ugers tid, og som sikkerhed fulgte tre gidsler med til Lübeck: Peter

Kovoeth, Per Lauwertsen og Jons Schoningk.

Peter K. må i mellemtiden være avanceret fra simpel skipper til pengestærk og tilsyneladende indflydelsesrig købmand. Måske var han en af dem, der kom til at hoste op med flest gylden i denne anledning, og han havde nok aldrig forestillet sig at han skulle tage den rute, som han nok ofte havde taget i eget skib, som gidsel. Vi ved ikke, hvor mange venner eller familierelationer han stadig havde i Lübeck, men han optræder i denne her sag helt på bornholmernes side. Hvis han eller hans forfædre var indvandret fra f.eks. Lübeck, som Jørgen Klindt anfører, så var der tale om yderst vellykket integration.

Betalingen af den udestående del af brandskatten må være sket inden tidsfristens udløb. Lübeck sendte den 20. november samme år et brev til Rostock, for at høre om byens holdning til ”de bornholmske gesandters” spørgsmål om bornholmerne nu igen kunne få lov at sejle frit til Rostock og Lübeck - hvilket Lübeckerne selv frarådede. Lübeckerne var ikke henvist til Bornholmernes varer, og ville sikkert lige se det an hvor langt de kunne drive det med brandskatningerne - de forsøgte faktisk at afpresse en ny brandskat allerede året efter, men her måtte de nøjes med naturalier. Bornholmerne havde derimod sikkert brug for at omsætte årets høst og sild til penge i Lübeck eller Rostock, efter de havde afleveret så store mængder sølv som brandskat. De omtalte ”bornholmske gesandter“ kan være gidslerne, der havde ændret status efter

at de sidste penge var betalt - eller måske en delegation, der kom for at hente dem hjem.

I hvert fald møder vi Peter Kovot igen på Bornholm i bedste velgående i 1522 - nu som en af Rønnes to borgmestre. I den rolle møder vi ham endnu i 1526 og i 1532, altså et godt stykke efter Lübeckernes officielle overtagelse af Bornholm som pant i 1525. Han havde jo erfaringer med at forhandle med Lübeckerne fra tidligere.

Også Hans Tegeler, den lybske købmand, som i 1492 havde sine varer ombord på Kofoeds skib, - eller måske en søn af samme navn - var endnu i 1530 involveret i den bornholmske sildehandel: Nu fragtede han 20½ tønde bornholmsk sild for købmanden Hans Selhorst, som solgte sild i Estland. Handelen fortsatte altså - og forblev tilsyneladende i hænderne på de samme familier - på trods af de store omvæltninger, Bornholm gennemgik i starten af 1500-tallet.

Peter Kovot er en af de bornholmere fra middelalderen, som jeg gerne ville have mødt. Var han en hovedrig købmænd, der kunne købe sig til alting, en vendekåbe mellem det danske og det lybske styre, eller måske alligevel en dygtig diplomat, som oprigtigt holdt af sin lille klippeø? Vi får det aldrig at vide, men en ting er sikkert: Havde man spurgt Peter Kovot, hvilken type

landsmand han var, ville han nok have svaret: Bornholmer.

Litteratur:

HR = *Hanserezesse, Die Rezesse und anderen Akten der Hansetage*, Leipzig, München, Köln/Wien 1870 ff.; <http://www.hansischergeschichtsverein.de/hanserecesse.htm> (5/12-2013-15/4-2014).

Lübecker Pfundzollbücher = Die Lübecker Pfundzollbücher 1492-1496, bd. 1-4. (= Quellen und Darstellungen zur Hansischen Geschichte N.F. 41, 1-4), udg. af Hans-Jürgen Vogtherr, Köln/Weimar/Wien, 1996.

KLINDT, Jørn: *På spor af de første Kofod'er*, Rønne: Eget Forlag, 1979.

MÜHLIG, Lena: *Bornholms rolle i Østersøens handel i senmiddelalderen*, Kandidatspeciale, Københavns Universitet 2014.

Rådhuskælderen i Wismar - En af de byer, hvor der Peter Kovoths familie muligvis kom fra - har dette dejlige kalkmaleri af et drikkegilde på et stort skib - i forgrunden er der et lidt mere nøgternt, nyere maleri af en vinhøst.

Billeder fra efterårsferien

Foto Sukey Brown

Pilgrim eller ???

Af Ole Boyer Pedersen

Min pilgrimstur.

Jeg var til træf på centret fredag og havde en ide om at udvikle min, i tankerne, lidt ubestemte figur: en pilgrim. Det kan jo være så meget, men jeg bærer jo en Jacobs-skål på min hat, som en, der har været i Santiago i Gallicien og derefter samlet en skal op på stranden ved Kap Finnisterre. Jeg har i dette liv ikke været nogle af de steder, undtagen en overflyvning på vej til charterferie.

Jeg mødte selvfølgelig mange gamle venner, som jeg hilste på, og til nogle snakkede jeg om mine planer om at udtænke min figur lidt mere i detaljer. Flere mente at det var da af mindre

betydning, bare man har en god dag. Andre havde allerede en fast mening, om hvem de var, og spillede den rolle. Der var keramikeren John, som puklede med at fremstille en ny ovn til lerbrænding. Han havde haft lidt hjælp noget af tiden, han havde arbejdet med opgaven, men nu var han alene, og arbejdet var beskidt og tungt. Det var let at leve sig ind i den rolle.

Bryggeren og hans kone var travlt optaget af deres gøremål med øl og mad, og de spillede op imod Erik og Majbrit i en fast ramme med alt deres udstyr og telt.

Jeg kom til at tænke på andre steder i landet, hvor man formidler historien, såsom Den Gamle By eller Hjerl Hede. Der har jeg mødt nogle figurer med en indlevelse og fin viderebringelse af deres figur. Der var en boghandler i Den Gamle By, som i kraft af sit lange arbejdsliv som boghandler, virkede meget overbevisende i sin rolle. Eller præsten i sin sorte kjole og høj hat, der hilser fornøjet på de forbigående

turister og spørger ind til deres ærinde. Han gav mig det gode råd at blive skrædder. Så slap jeg for at trave rundt på de ømme ben, men kunne sidde lunt og godt på bordet og sy. Gad vide om det var tilfældigt, han gav det råd, for der er mængder af skræddere i min slægt, både på mors og fars side.

Nå, men tilbage til mit projekt. Jeg faldt i snak med dukkemageren, og vi fik en lidt afslappet og langsom konversation, for han sad i en meget afslappet stilling og hvilede sig på trappen ind til køkkenhuset, efter en hård dag. Jeg kom på den tanke, at der må da have været masser af svindlere og uærlige pilgrimme, som prøvede at overtale troskyldige godtfolk til at hjælpe med mad og logi, eller endda, at betale en erfaren pilgrim for at tage en rejse på deres bekostning, og naturligvis vinde tilgivelse for begåede synder til den betalende. Det var en anerkendt metode til at fremme sin sag i himmelen. Det må da være sådan en karl, jeg spiller. Jeg går jo rundt langt fra min hjemstavn i nærheden af Skovkloster, og spiller vigtig, om en opdigtet pilgrimstur over for godtroende bornholmere, som ikke kender mig. Det var en god rolle, som man kan spille på mange måder og udvikle på.

Broder Martin var færdig med at vise nogle gæster ud af stormandssalen og kom over til os to afslappede gamle mænd og satte sig til at snakke med. Da han spurgte til min muslingeskal, fortalte jeg ham om mit bedrag. Det var der da en nem løsning på, mente han. Der er jo en Trojaborg på centret, og det er skam ikke kun et sted, hvor man kan fornøje sig med en festlig dans i

sommeraftenen. Det er også et sted med en religiøs magi som, ved fromhed, kan udvirke mirakler. Hvis man af et rent hjerte tror, kan man gå ind i labyrinten og stille sig ved centrum og for sig selv udtale: "Dette er i sandhed Santiago" eller Jerusalem, eller hvilken anden plads, man ønsker. Så vil det for den troende være lige så godt, som om man havde været på det nævnte sted. Se, det var lige noget jeg kunne bruge. Bare der nu ikke er for mange, der kender den hemmelighed, for så bliver jeg arbejdsløs. Nu mangler jeg bare at blive stærkt og oprigtig troende, så er min figur fastlagt.

Det var min pilgrimstur ved træf i 2014 på Bornholms Middelaldercenter.

Trojaborg i Ry ved Silkeborg. Der findes andre end Middelaldercentrets.

Kurstilbud

Skokursus for voksne og børn

Weekenden 18. og 19. april 2015

Vi har mønstre til vikingesandaler, Bockstenmandens sko (sommersko) og kortskaftede støvler i børne- og voksenstørrelser.

Hvis du vil lave dit personlige mønster til sko, skal I være 2 personer som hjælper hinanden samt medtage en sok til jeres fod, så vi kan tape foden ind med klisterbånd.

Du kan ikke blive færdig med skoene på en weekend! Du kan derefter komme den første lørdag i måneden, hvor der er åbent hus på centret, og gøre dine sko færdige.

Materialer til et par sko, afhængig af skind, såler og størrelse, koster fra 250 kr. til 450 kr. for voksne, for børn lidt mindre.

Det er meget vigtig at I tilmelder jer 14 dage før kurset så vi kan nå at købe materialerne ind!!

Tilmelding til Helle Pfeiffer

Mail: helle.pfeiffer@pc.dk eller telefon : 5154 1507

Kursus i at lave dit personlig middelaldermønster

Weekenden 28. februar og den 1. marts 2015

På Bornholms Middelaldercenters hjemmeside kan du under “webshop” se de mønstre vi har udgivet, de er i mange størrelser.

Har du et andet ønske end dem vi har udgivet, er det vigtigt at du kontakter mig mindst 14 dag før kurset, så jeg kan forberede mig!

Vi hjælper hinanden med at mål og tegne mønsteret op.

Har du materialer til din dragt, kan vi klippe den ud og du kan få syvejledningen med hjem.

Du er også velkommen hvis du kun ønsker vejledning i at sy din dragt.

Tilmelding Helle Pfeiffer

Mail: helle.pfeiffer@pc.dk eller telefon : 5154 1507

Julemarkedet

Foto Lars Hansen

Fannikke
Kontor- & Datahuset på Bornholm
Snellemark 45 - 3700 Rønne
Telefon 56 95 12 69 - Telefax 56 95 69 50